

ЗИНАИДА ШУМЕЙКО
г. Чернигов

ТВОРЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ МАТВЕЯ НОМИСА В КОНТЕКСТЕ УКРАИНСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕССА XIX ВЕКА

В статье исследовано литературное наследие украинского этнографа, фольклориста, языковеда, писателя, общественного деятеля Матвея Номиса в контексте развития отечественного литературного процесса XIX века. Автор отмечает, что творчество персоналии развивалась в русле общих художественных тенденций эпохи, во взаимодействии с ведущими представителями общественно-политического движения. Художественно-идейный анализ художественных произведений художника позволил автору сделать вывод о том, что Матвей Номис является писателем-романтиком.

Ключевые слова: романтизм, литературное произведение, рассказ, писатель.

Стаття надійшла до редколегії 06.11.2016

УДК 82.09:82./6/.2+929Маланюк477.65

ТЕТЯНА ЯРОВЕНКО

м. Харків

jarovenko.t@gmail.com

МАЛАНЮКОЗНАВСТВО ЕКЗИЛУ: КРИТИЧНА РЕЦЕПЦІЯ МІЖВОЄННОЇ ДОБИ

У статті робиться спроба простежити процес становлення маланюкознавства періоду екзилу, що складалося переважно із критичних відгуків учених-україністів Праги, Варшави, Львова (до 1940-х рр.), які стосувалися насамперед визначення тематичної палітри та специфіки образної системи перших поетичних збірок Є. Маланюка, творчих запозичень і перегуків, пафосу та ідеологічної складової його поезії. Увага зосереджується, зокрема, на ідеологічному факторі потрактувань та оцінок дослідників міжвоєнного періоду, які почасти заступали естетичний вимір творчості митця.

Ключові слова: актуалізація, інвектива, історіософія, концепція.

Серед повернутих Україні в кінці ХХ ст. мистецьких імен – одне з найвизначніших належить багатогранній особистості співця Степової Еллади Євгену Маланюку. Відкриття українському народу поета високого мистецького рівня й популярного на Заході речника національних ідей, кардинально протилежних «тогочасному більшовицькому режимові» [1, 10], залишається фактом не лише відновлення історичної справедливості, але й безперечним рушієм подальшого збагачення української нації. Тому метою нашої розвідки постає історіографічний екскурс у творчий процес і літературно-критичний дискурс реакції на нього міжвоєнної або «європейської» доби поетичного вираження Євгена Маланюка (20–50-ті рр. ХХ ст.) «Духовний плацдарм» (Т. Салига) за межами України представляли митці старшого покоління

(Н. Королева, Б. Лепкий, О. Олесь, У. Самчук, С. Черкасенко), поети «празької школи» (Ю. Дараган, Ю. Липа, Н. Ливицька-Холодна, О. Лятуринська, Г. Мазуренко, Л. Мосендз, О. Ольжич, О. Стефанович, М. Чирський), плеяда літературно-мистецьких сил МУРу (Е. Андієвська, Б. Бойчук, В. Вовк, С. Гординський, Д. Гуменна, В. Дорошенко, Г. Журба, І. Качуровський, І. Костецький, Г. Костюк, І. Кошелівець, Б. Кравців, П. Одарченко, Б. Рубчак, Ю. Шевельов, Яр Славутич) та багато інших. Серед творців національної культури в екзилі, завдання яких полягало в моделюванні узагальненого образу батьківщини «в її історичному, етнокультурному, психологічному вимірах» (М. Ільницький), роль беззаперечного лідера (особливо першого періоду творчості) перейняв Є. Маланюк в іпостасях насамперед поета й публіциста й, не менш

значимих, літературознавця, есеїста, культуролога. Мистецький родовід поета складала, з одного боку, класики світової та вітчизняної літератури, а з другого – реальні представники еміграційної творчої молоді (члени «празької школи» й «донцовської квадриги», польські скамандрити, визначні майстри підрадянської України та ін.), що, незважаючи на виняткову окремішність митця від художніх напрямів і шкіл, засвідчує, врешті-решт, широке коло культурно-історичних взаємин Є. Маланюка. Щодо стилю й посланництва поезії письменника, то вони, як зазначено у франко-американській «Енциклопедії українознавства» (режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/encycl/eu.htm>), «формувалися під тиском панівних у його покоління емоцій гніву і болю за століття бездержавності і пригноблення української нації, за поразку відновленої в революцію держави і за дальшу трагедію окупації України Москвою».

Творчість Є. Маланюка, як слушно зауважує Ю. Войчишин, перебувала в площині зацікавлень літературознавців «більшої чи меншої ерудиції у Празі, Варшаві, Львові, а пізніше – в Західній Європі» [1, 10]. «Європейське маланюкознавство» складалося переважно із критичних відгуків, у яких превалювала обсервація тематичного спрямування та образної системи окремих творів і збірок поезій митця, що зазнає якісних змін в «американський» період, коли літературно-критична оцінка здійснюватиметься «на тлі всієї творчості письменника» [1, 10]. Серед відомих критиків, що реагували на творчі здобутки Є. Маланюка, передусім Б. Бойчук, С. Гординський, В. Державин, Ю. Клен, І. Костецький, Б. Кравців, Ю. Лободовський, Б. Рубчак, Ю. Шерех та інші.

Роком самоствердження Є. Маланюка як українського поета Л. Куценко вважає 1923-й (публікація збірки «Озимина. Альманах трьох» (М. Селегій, М. Осика, Є. Маланюк), Каліш). У майбутньому більшість творів з неї помічатимуться в подальших книгах Є. Маланюка («Стилет і стилос», «Гербарій»), але саме в опублікованому вперше вірші «Юрій Дараган» (1922) художньою антитезою «стилет чи стилос» задекларовано ідейно-мистецьке кредо поета, яке остаточно викристалізу-

валось і постало перед емігрантською громадою у книгах 20–30 рр. «Стилет і стилос», «Земля й залізо» та «Земна Мадонна». Майже через півстоліття в антології сучасної української поезії на Заході «Координати» з'явиться виважена й перевірена часом оцінка творчого дебюту Є. Маланюка: «Так уже в першій збірці «Стилет і стилос» Маланюк кинув виклик усьому, що йде від Росії, як також і всьому м'якому і слабому в українській психіці. Він протиставив силу, мужність і вольовість українського народу його слабості, розспіваності, тужливості і любові до мирного життя, порівнюючи ці прикмети до Риму, з одного боку, і до Еллади – з другого. У цій збірці Маланюк також оформив тодішнє своє розуміння завдань поезії та її творців: поет мусить насамперед формувати націю, будуючи в душах своїх читачів тверду та безкомпромісну національну свідомість» [9, 419–420]. Тоді ж перші книги викликали неоднозначну реакцію: від **абсолютного несприйняття** старшим поколінням жорстких інвектив, адресованих вадам національної ментальності, що сукупно призвели до поразки УНР (Ю. Русов, наприклад, зазначав, що старе громадянство від «згущених почувань» (Ю. Войчишин) Є. Маланюка «просто остовпіло» [11, 43]) та **неприхильної оцінки** в академічних колах українського зарубіжжя (Л. Білецький, О. Колесса, В. Сімович та ін.) до **відвертого захоплення** націоналістичної молоді, яка вбачала у творчості Є. Маланюка й поетів його покоління народження нової української поезії з новим осягненням «національного ідеалу» [5, 139–144] (О. Бабій, Б. Кравців, Л. Мосендз, О. Стефанович та ін.).

Отже, від 1925 року починають з'являтися позитивні відгуки на першу збірку Є. Маланюка і самого автора як оригінального поета (Меріям (Г. Лужицький), М. Мухин) і шукача нових форм у віршуванні (О. Бабій), а також здійснюються спроби порівняльної рецепції творчості Є. Маланюка, зокрема в контексті впливу російської літератури. Так, С. Гординський, зараховуючи доробок письменника (на основі критичних зауваг щодо версифікації й строфіки) до поезії «посередньої дороги», наголошував на неспроможності поета дати щось несподіване й нове

(«Чотири реторди лірики», 1935), а сам внесок митця в українську поезію, на його думку, характеризувався закоріненістю у складність російського вірша, до того ж не шляхом наслідування, а відвертою співзвучністю з духовним світом і принципами російських символістів («Поет другої генерації», 1936); про вплив символістів (конкретно – О. Блока) говорить також Ю. Клен у рецензії на «Земну Мадонну» (1935). Натомість О. Ольжич у статті «Два світовідчужання» (1931) віддавав перевагу художності Ю. Липи та Є. Маланюка у порівнянні «з трьома російськими поетами того часу: Ладінським, Івановим і Поплавським» [1, 135], а Ю. Косач у «Вільній українській літературі» (1946) відзначав трагічний національний пафос, щемку лірику й глибоку думку Є. Маланюка та порівнював його з Д. Байроном, наголошуючи, що «усе ж таки «літературний імперіалізм» не вдався і епіго-ни Маланюка – бездарні» [1, 135].

Протилежні думки й різку критику викликали історичні колізії Є. Маланюка і насамперед суперечливий і роздвоєний образ України, який поставав у символах історіософського змісту. Тому поряд зі своєрідністю «маланюківського» стилю (Ю. Войчишин) в очах еміграційної критики відчутно діткливим питанням постає ідеологічна позиція лірики Є. Маланюка, що полягала, як зазначалося вище, в особливому напрямку формування національної свідомості (О. Бабій, С. Доленга, Д. Донцов, Ю. Липа, М. Мухин, О. Ольжич, Ю. Русов, О. Теліга, В. Шелест та ін.). Неоднозначне сприйняття творчого спрямування поета зумовлювалося насамперед зовнішніми обставинами та, зокрема, внутрішніми ідеологічними суперечностями в межах самої української еміграції. Агресивність і викривальність лірики Є. Маланюка в 30-х роках сприймається емігрантами вже не так емоційно-чутливо. Тому масовий споживач потребував більш розважливої та ліричної поезії. Елітарність маланюкового слова на часі виявляється не потрібною, що в історіографії постає як ще одна ілюстрація одвічного протистояння елітарного й масового в літературі. Через багато років подібні вимоги пролунають з позицій молодшого покоління діаспорників (Б. Бойчук, Б. Рубчак), які

будуть обстоювати ідею космополітизму в літературі, ідею превалювання артистизму (форми) над ідеологічною зорієнтованістю художньої творчості: вони відкидатимуть народництво (націоцентризм), загострюватимуть увагу на підсвідомій складовій сприймання художнього твору, його формальних виявах тощо.

У літературному ж середовищі 1920–1930-х років виступи проти Є. Маланюка здебільшого відзначаються упередженістю, що знову ж таки зумовлено ідеологічним підтекстом оцінок художнього доробку митця. Так, С. Доленга називає в однойменній статті (1935) Є. Маланюка «поетом тьми і хаосу», а його лірику – «вовчим виттям», у якому лише «сплебейщення» і «обпльовування» України, акцентуючи при цьому увагу на інвективних і гостро полемічних, викривальних випадках поета й публіциста відносно «української раси». Незважаючи на беззаперечний талант і мистецьку культуру, творчість Є. Маланюка, на думку С. Доленга, має бути відкинута як чужа й невласлива сучасній епосі. Також критик безпідставно продовжує розвивати думку про згубний вплив на Є. Маланюка російської духовності, якої митець ніяк не може позбутися, і тому змальовує батьківщину в чорній тональності зневаги й прокльону.

Усі закиди еміграційних опонентів Є. Маланюка, хибні спроби потрактування його творчості не в іманентних їй, а в позаестетичних категоріях, в УРСР відповідним чином перетворювались на цілком конкретні, здебільшого в далекій від критичної площини, огульні звинувачення. Про це говорять самі назви (наприклад, «Лірика на манівцях емігрантщини» С. Щурата й І. Крушельницького, 1930) або ось такі уступи зі статті О. Гаврилюка, також із характеристичною назвою «Пальці на горлі»: «**Мерзотним** лейтмотивом його віршів є **неприхована ненависть до батьківщини** за те, що **виплюнула його як клас**. «Ти повія!» – в **істеричній злобі** викрикує **цей пігмей** на Україну. Повернутися назад, **помститися народові** – це його **задушевна мрія**. Його вірші **викликають огиду**» [2, 235] (курсив наш – Т. Я.). Суб'єктивні та об'єктивні причини такої ситуації випукло прокоментовано вже в кінці ХХ ст. материковим

літературознавцем І. Дзюбою: «В українській радянській літературі 20-х і особливо 30-х років стало **обов'язковим ритуалом** з кожного приводу і без усякого приводу ляяти Маланюка, називаючи його фашистом і ставлячи в один ряд із Донцовим. [...] Проклять на адресу Маланюка **вимагали як алібі**. За цих умов **ритуальна фраза**: «під цим твором підписалися б українські фашисти типу Донцова й Маланюка» (або: «під цим твором підписався б фашист Маланюк») – **була найстрашнішим і незаперечним звинуваченням**, дарма що позбавленим будь-якого реального змісту» [3, 133–134] (курсив наш – Т. Я.).

Якщо негативна критика в СРСР зумовлювалася суто ідеологічними мотивами тоталітарної держави, то подібна реакція читачів-емігрантів у рецепції кваліфікованих літераторів потребує більш детального з'ясування причин та реальних обставин її появи, тому що ідейно-естетичне спрямування поета не виникло спонтанно на ґрунті загальної суспільної потреби і тим більше в жодному разі не було «прищепленим» іззовні.

Передусім необхідно акцентувати належність Є. Маланюка в якості беззаперечного лідера до празького кола українських митців, які були переважно неоромантиками, що динамічністю вірша відбивали напругу доби, проте своєю філософсько-психологічною заглибленістю тяжіючи водночас до неокласицизму. Тематично доробок «пражан» обертався навколо історичного минулого України, з глибоким історіософським наснаженням акцентованих періодів національної та світової історії. Зазначені концепти стосовно творчості «трагічного романтика» Є. Маланюка вже в повоєнний період конкретизує (щоправда, зі значним критичним сегментом) Ю. Шевельов: «Стильову сутність його поезії ми б убачали в суб'єктивному наповненні українських традиційних поетично-обрядових образів – чи то буде Діва-Обида зі «Слова о полку Ігоревім», чи Шевченкова правда-мста, Геллади, Рими й варяги – це вже було збочення, але типово, що й для них поет шукав виправдання саме в історії України. Романтиком сучасних історичних конфліктів, що їхніми прагненнями й суперечностями він сповнює образи глибокої національної традиції, – таким

ми цілком можемо уявити Маланюка, коли він схоче побачити існуюче і вийде зі своєї емігрантсько-безплідної постави блюзнірсько-трагічного «викриття» України» [14, 185]. Остання заувага розкриває типову для творчості Є. Маланюка рису – поєднання в єдиній історіософській концепції обґрунтовані почуття ностальгійної туги-любові й ненависті до України: «Це вже був вияв найвищої любові до батьківщини, любові, що бачить не лише її героїзм і славу, а й її гріхи та слабкості, які призвели цю багату країну до нещастя й занепаду» [10, 22]. Зазначену тезу дослідники ілюструють показовим у цьому плані сонетом «Куліш» (1925) та «Варязькою баладою» (1925) з її яскравою метафорою-закликом до Степової Еллади знайти нарешті державну бронзу.

Вагомим свідченням формування україноцентричного світогляду Є. Маланюка та його історіософських поглядів також є публіцистика митця. Тема співвіднесеності національного із загальнолюдським, на думку літературознавців, беззаперечно постає ідейним стрижнем творчого доробку поета, проте саме в критичній спадщині вона «дістає [...] завершений, логічно стрункий вираз» [13, 4]. У статтях та есеях Є. Маланюка простежується комплекс аргументів «на користь мистецтва з виразними національними характеристиками» [13, 4], а причини поразки УНР аргументовано пояснюються неготовністю української еліти до «місії державотворення»: «Нечисельна, малосильна, малоосвічена українська інтелігенція і ще менше чисельний справжній, активно національний елемент – то [...] причини наших нещастя на вже пройденому шляху» [8, 116]. Теза державно-духовної суверенності України і боротьби за неї засобами науки, мистецтва й Слова як основа націоналістичного світогляду Є. Маланюка формувалася зовнішніми чинниками життєпису і впливом елітарного середовища екзилу (Д. Донцов, Ю. Липа, В. Липинський).

Слід зауважити, що саме у 20-их рр. в еміграційних колах зріє ідея «расовості», її ознак і властивостей. Бездержавність української нації вбачалась не стільки в історичних обставинах, як у ментальних рисах українського етносу, позбавленого «державотворчого

вольового первня» (М. Ільницький), що особливо виразно виявилися в літературі. Так, оцінюючи значення Є. Маланюка, Д. Донцов змальовував задушну атмосферу української поезії перед Першою світовою війною: «Лишаючи на боці велетенську й самітну постать Лесі Українки, то була «поезія згорілої душі й перетлілого серця» (А. Кримський), «тихого суму в серденьку тужливим» (М. Вороний), поезія «розпачу й квиління» (П. Карманський), «ніжного співчуття до горя і суму» (Б. Лепкий), анемічної сатири (Самійленко), безсилої мелянхолії (Олесь) або наївних альковних захоплень (В. Пачовський)... Певно, старався дехто з них видобувати із своєї ліри «боеві акорди», та (слова Л. Українки) «під мертвим доторканням мертвих рук» беззвучно торохтіли звуки – «живі слова в плохих устах» [15, 54]. Щодо розпачливих настроїв еміграційної поезії в контексті поразки визвольних змагань, Д. Донцов удається до не менш жорсткої характеристики: «Безплідне скигління – ось що є трагізм без оптимізму. Безплідне мрійництво – ось що є оптимізм без трагізму. Покінчити з ними прийшла наша апокаліптична епоха... Не всі зрозуміли його. Але й не всі злякалися...» [4, 279–280].

Серед тих, хто не злякався, критик бачить Є. Маланюка, який пише «про «апокаліпсу хижих літ», про «вогонь залізних літ» [...] про «горобину ніч» нашого лихоліття, ніч «зневаги, гвалту й мук» тріумфуючого Хама» [4, 279–280]. Водночас у «Двох літературах нашої доби» Д. Донцов формулює **перспективну спрямованість** Маланюкової поезії: «Варягів і римлян», «пристрасників височини і слави», що їх «голос, «невблаганний як наказ», «побачить воскреслим прагне він в мешканцях «проклятої країни», щоб «знов на цій землі росли, жадали, жили» [4, 279–280]. Випереджаючи виклад, наводимо донцовську оцінку феномена Є. Маланюка з 30-річної відстані: **«Стряхнути совістю народу** «мирного й негордого», який «в масній землі нестямно поринав»... **заразити безумною вірою**, що *Крізь зойк заліз, крізь звіря рик, / Крізь дим руїни – Україну / Новий узріє чоловік...* пригадати, що нічого в світі, як тільки «Мус і віра», що *звіря переможе Дух, / Велика*

віра – це **суть поетичного Слова** Є. Маланюка» [15, 56] (курсив наш – Т. Я.).

Тенденція до актуалізації ідеї «расовості» стосувалася не лише української нації, але була характерною для соціологічної та політичної європейської думки загалом (формується, наприклад, теорія націоналізму – фашизм тощо). Тому не дивно, що Є. Маланюк, особисто знайомий із теоретиками «расової ідеї» Ю. Липою («Українська раса») та В. Липинським («Листи до братів-хліборобів»), свідомо сприймає й підтримує агресивну теорію Д. Донцова, в основі якої – формування національної волі, гартування духу, підготовка нації до боротьби за свої права, точніше – плекання пасіонарності. З іншого боку, як літературний критик, Д. Донцов у статті «Трагічні оптимісти» акцентує увагу на націотворчій місії поета, формулює його важливість для подальшого буття нації. У результаті окреслилось завдання Є. Маланюка – громадянина й поета, – яке полягало в кристалізації особистостей-пасіонаріїв, навіювання духу боротьби, критичне переосмислення історичних прорахунків, усвідомлення ментальних хиб нації та їхнього знищення в національному духові.

Отже, Д. Донцов у контексті власної філософії «трагічного оптимізму» (*amor fati*) інтегрував поетичні твори Є. Маланюка «у відповідну їм суспільно-політичну епоху і вони ніскільки їй не противились» [12, 8]. Це стосується насамперед ідеї динамізації психіки українців з метою «порахунку з більшовизмом» у майбутньому, але не означає підпорядкування поезії Є. Маланюка виключно ідеології Д. Донцова, що поет засвідчив ще у 1923 році: «Донцов ставить вимоги до літератури яко політик і з точки зору політика, ми ж, літературна молодь еміграції, ставимося до неї з точки погляду мистецтва яко мистці» [7]. Проте вплив на Є. Маланюка радикальних ідей Д. Донцова неспростовний, критики-сучасники наголошували на успішній, а інколи й більш вдалий, трансформації поетом у художню форму того, що не менш переконливо проповідував «публіцист Донцов» (Б. Романенчук). Разом із тим, необхідно наголосити, що Д. Донцов чи не першим розглядає естетичний (ідейний та образний) вимір

лірики Є. Маланюка, формулює ідею естетики чину, виокремлює мотив гріха і кари, акцентує увагу на пафосі героїки в його доробку тощо.

З іншого боку, еміграційна критика по своєму бачила ставлення Д. Донцова до Є. Маланюка, що можна проілюструвати короткою характеристикою Ю. Лавріненка: «Прихильний до поета Донцов радо бачив у ньому націоналістичного волонтариста, поета – політичного борця, «трагічного оптиміста», нещадного критика одвічної хахлацької «шатості» [6, 148]. Проте, цитованому критикові належить ще одна характеристика, але цього разу свого колеги в поєднанні з його власним баченням особливостей поезії Є. Маланюка: «Юрій Шерех вважав окреслені Донцовим прикмети несуттєвими для поета (і поезії взагалі), зате знайшов у ньому майстра власної поетично-історіософської концепції-образу України, прою емігранта з своєю нацією. Шерех з радістю констатував, що Маланюкове обдарування ходило не лише на котурнах пропагатора, а й літало на власних крилах пегаса, рушійною силою якого була теплота і жар звичайного людського серця» [6, 149]. Утім, саме Д. Донцову та, як не парадоксально, його опонентам вдається визначити ідейно-естетичний феномен «празької школи»: окреслити ідейні константи, світоглядні домінанти та художні особливості. Хоча зазначене явище, по суті, досить умовне, але є спробою систематизації поетичного простору української діаспори 20–30-х років.

Як підсумок, можемо стверджувати, що, по-перше, маланюкознавство екзилу складалося переважно із критичних відгуків учених-україністів Праги, Варшави, Львова (до 1940-х рр.), які стосувалися визначення тематичної палітри лірики митця, специфіки образної системи збірок, творчих запозичень та перегуків, пафосу та ідеологічної складової його поезій (О. Бабій, С. Доленга, Д. Донцов, Ю. Клен, Б. Кравців, Ю. Липа, Л. Мосендз, В. Шелест та ін.); по-друге, у цих студіях естетичний вимір творчості Є. Маланюка почасти заступався ідеологічним фактором потрактування й оцінки його творів: наприклад, із позиції превалювання героїки чину чи націонал-центричних інтенцій, інвективності, наявності

складника національної самокритики тощо. Проте вже студії 1940 – 1950 рр. В. Державина, Віктора Бера (В. Домонтовича), Ю. Шерех та інших будуть спрямовані на пізнання власне художніх принципів мистецької системи Є. Маланюка: його стильової палітри, конструювання образу, поетичної фрази, зрештою – загалом поезики його творів, ритмомелодики, авторської картини світу тощо. Це засвідчує якісно новий рівень літературно-критичного осягнення творчого доробку поета.

Список використаних джерел

1. Войчишин Ю. «...Ярий крик і біль тужавий»: Поетична особистість Євгена Маланюка / Юлія Войчишин. — К.: Либідь, 1993. — 160 с.
2. Гаврилюк О. Пісня з берези [Текст]: Поезія, проза, публіцистика, критика / Олександр Гаврилюк. [вступ. ст. та прим. М. І. Дубини]. — К.: Дніпро, 1981. — 301 с.
3. Дзюба І. Поезія вигнання / Іван Дзюба // Прапор. — 1990. — № 1. — С. 131–136.
4. Донцов Д. Дві літератури нашої доби / Дмитро Донцов. — Торонто, 1958. — 296 с.
5. Кандиба О. Два світовідчужання / Олег Кандиба // Ольжич О. Незнаному воякові: Заповідане живим. — К., 1994. — С. 139–144.
6. Лавріненко Ю. Поет своєї епохи / Юрій Лавріненко // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття: у 4 т. / [Упорядники В. Яременко (Україна), Є. Федоренко (США)] — К.: Рось, 1994. — Т. II. — С. 148–151.
7. Маланюк Є. Про динамізм / Євген Маланюк // Веселка. — 1923. — № 11–12.
8. Маланюк Є. Наші завдання // Куценко Л. Dominus Маланюк: тло і постать. — 2-ге вид., допов. — К.: ВЦ «СПросвіта», 2002. — С. 116.
9. Маланюк Є. Земна Мадонна. Вибране / Євген Маланюк. — Братислава, 1991. — 470 с.
10. Неврлий М. Празька поетична школа / Микола Неврлий // Слово і час. — 1995. — № 7. — С. 20–28.
11. Русов Ю. Поезія визвольних змагань / Юрій Русов. — Торонто: Na Varti, 1954. — 110 с.
12. Салига Т. «Поезія і ніж» та строфи на шаблі... / Тарас Салига // Маланюк Є. Повернення: Поезії. Літературознавство. Публіцистика. Щоденники. Листи [Серія «Ad Fontes — До джерел»]. — Львів: Світ, 2005. — С. 3–16.
13. Сивокінь Г. Євген Маланюк: творчість і національність / Григорій Сивокінь // Дивослово. — 1997. — № 1. — С. 4–7.
14. Шерех Ю. Пороги і запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеологія: в 3 т. / Юрій Шерех. — Харків: Фоліо, 1998. — Т. I. — С. 185.
15. Донцов Д. Поет апокаліптичних літ / Дмитро Донцов // Evgen Malaniuk in comemoration of the 15th anniversary of his death / Editor Oksana Kerch. — Philadelphia: «America» — Publishing House, 1983. — P. 54–56.

TETYANA YAROVENKO
Kharkiv

EXILE OF MALANYUK STUDY: CRITICAL RECEPTION OF INTERWAR ERA

This article is an attempt to trace the formation process of Malanyuk study during exile, which consisted mainly of critical reviews of Ukrainian scientists from Prague, Warsaw, Lviv (up to the 1940s), which concerned primarily the determination of thematic palette and image system specificity of Malanyuk's first poetry, creative borrowings and persuasions, pathos and ideological component of his poems. Attention is focused, in particular, on the ideological factor of representations and estimations of researchers of the interwar period, which partly relieved aesthetic dimension of artist oeuvre.

Key words: actualization, invective, historiosophia, conception.

ТАТЬЯНА ЯРОВЕНКО
г. Харьков

МАЛАНЮКОВЕДЕНИЕ ЭКЗИЛА: КРИТИЧЕСКАЯ РЕЦЕПЦИЯ МЕЖДУВОЕННОЙ ЭПОХИ

В статье осуществляется попытка проследить процесс становления маланюковедения периода экзила, которое состояло преимущественно из критических откликов ученых-украинистов Праги, Варшавы, Львова (до 1940-х гг.), которые касались прежде всего тематического разнообразия и специфики образной системы первых поэтических сборников Е. Маланюка, творческих заимствований и созвучий, пафоса и идеологической составляющей его поэзий. Внимание сосредоточивается, в частности, на идеологическом факторе трактовки и оценок исследователей междувоенного периода, которые частично замещали эстетическое измерение творчества поэта.

Ключевые слова: актуализация, инвектива, историософия, концепция.

Стаття надійшла до редколегії 13.09.2016